

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
pol leta	3 " 30 "
četrt leta	1 " 70 "
mesec	— " 60 "

Po pošti:

Za celo leto	7 for. 50 kr.
pol leta	3 " 80 "
četrt leta	2 " — "
mesec	— " 70 "

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiakuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampilj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

"Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!"

Nar. posom.

Št. 86.

V Celovcu v saboto 27. oktobra 1866.

Tečaj II.

Slovenska skupina.

Na Goriškem 7. oktobra 1866. *)

Razbiti sotrdi okovi nemškega „bunda“, ki so nas kakor nepreskakljivo zidovje delili od naših zapadnih in izhodnih bratov. Ali ravno sedaj, ko bi nas imela tota razveza čem bolje v eno poveče telo zediniti, pred nam nevarnost precejšnje število Slovencev za vedno večne čase zgubiti. To število so beneški Slovenci. Sedaj se sliši od njih, da jih mislijo pokneženej goriškej grofiji podvreči, sedaj se zopet bere, da italijanska vlada noče nobene vasi beneškega kraljestva odstopiti, tem več da še celo tirja, naj bi naša visoka vlada jej nekoliko krajin Goriškega odstopila. Zadnji čas, preimenitni čas nam trka na duri priteči svojim rojakom v pomoč, ter jih skusiti rešiti pogubne nesreče. Pod talijanskim žezlom so za nas na vse čase zgubljeni. Med življenjem in smrtjo se boré morali bi vendar vdati se premagavnej sili ptujega življa. Sami so preslabi upirati se ptujej moči; ošaben Lah ne bode mogel, pa tudi ne hotel za-nje se poganjati. Sveta nam bodi torej dolžnost, da vse poskusimo, da se z nami vtelo. Res je, da vsi nam prijazni časopisi v tem duhu pišejo, in da posebno ti „Slovenec“ to našo zadevo predobro zagovarjaš, — pa kaj, če naši časopisi na Dunaju do najviših oseb ne dohajajo ter vkljub vsemu našemu kokodakanju po novinah znali bi beneški Slovenci za vselej od nas odcepljeni biti? Genite se torej slovenski domoljubi po Goriškem, posebno Vi, kterim so naši rojaci podarili svoje zaupanje, da se v našem zboru potegujete za njihove pravice; ozrite se z blagim srcem do naših bratov po Beneškem čakajočih rešitve. Rotim vas pri milem Bogu, pobrinite

*) Ta sestavek je pisan še pred sklenjenim mirom; vendar še tudi zdaj ni morda vse zgubljeno, — zato je ga razglašamo. Vred.

se, da ne bodo še dalje pod petami gospodovavnega ptujca. Združite se se svojimi kranjskimi, koroškimi in štajerskimi brati, pa stopite pred pravični stol Njegovega Velikanstva. Položite mu pred visoki sedež svojo pohlevno prošnjo s prepričavno besedo, kolike in kake važnosti je za nas in sploh za celo cesarstvo dobro utrjena narodna granica proti hlepečemu laškemu levu. — Rada bode talijanska vlada mesto njih spravila pod svojo oblast rojake si po jeziku in krvi prebivajoče v goriških nižavah unkraj Zdobe (dolnje Soče) okoli Ogleja. Ne samo laškej vladi, temuč tudi našej bil bi ta obot v veliko korist. Državna meja proti talijanskemu kraljestvu bila bi potem naravniša, kakor je sedaj med Goriškim in Benecijo; kajti tekla bi ob Zdobi do izliva Nadiže, in ob tej do Starega mesta (Čevdada), od ktere naprej pa bi narodna meja ob enem tudi kot državna služiti imela. Laška vlada dobila bi s tem obsegom k njej hrepeneče rojake po krvi in jeziku in za ono peščico Lahov, kteri bi še ostali pod goriško grofijo, ne bi vredno bilo nikdar več velike vojske začeti. V miru in spravi bi potem lahko živeli s sosednimi Lahi. Naša vlada znebila bi se od ene plati s totim obotom v svojo veliko korist zopet nekaj nepokojnih podložnikov, od druge (plati) dobila bi pa zveste in vdane podložnike, beneške Slovence. — Nas Slovencev je malo, zato pa nam je tem bolj skrbeti, da se razkosani deli naše domovine zopet v eno poveče telo zedinijo; pa da v to telo vse ono spravimo, kar je koli naše krvi, našega jezika. Zguba vsacega kotiča naše zemlje, vsake vasi nas hudo udarja. Poiščimo svoje raztrgane in odtrgane ude splošne naše domovine, znajmo jih skup, zedinimo se, danam bodočnost boljših časov prinese. Kolikor smo tako razcepkani, kakor smo do denešnjega dne, doživeli in prestali, dobro vemo; vemo pa

tudi, da nam domovje, ako vse tako ostane, kakor je do sedaj, komaj hladno gomilo dati zamore. Conditio sine qua non je „Zedinjenje Slovenije“. Brez tega ni za nas ni blagostanja, ni sreče, ni boljšega upa v prihodnost. Pobrinimo se za zedinjenje Slovenije v eno poveče politiško telo ali skupino. Kedar že to dosežemo, kedar se bodo vsi bratje Slovenci iz široke naše domovine v enem glavnem zboru shajali, takrat bodemo se lahko tudi o drugih imenitnih vprašanjih zastran notranje uprave kraljevine ali vojvodine Slovenije pogovarjali. Takrat bodemo tudi pobarali, s kakim novcem da je graško vseučilišče utemeljeno, — ne bi li mogla biti, ako že ne celo vseučilišče, vsaj pravoslovna akademija v Ljubljani; pa tudi o tem se bodemo lahko pogovarjali, kako da bodemo kot „regnum socium“ ali avtonomna vojvodina stopili v zvezo s svojimi hrvaško-srbskimi brati, in če do te zveze pride, tudi o tem, ali se bodo na bodočem zagrebškem vseučilišču vsi nauki učili v hrvaško-srbskem jeziku, pa če bode hrvaško-srbski jezik na naših gimnazijah in realkah obvezaven predmet; tudi o tem, ne bode li mogel biti tudi slovenski jezik obligaten predmet na hrvaško-srbskih gimnazijah in realkah. Saj da se Slovenci uče hrvaško-srbskega jezika, in Hrovato-Srbi slovenskega, to je gotovo najprikladniša pot, nas in Hrvate k porazumljenju vedeča. — Lega slovenskih dežel je tako dobra, kakor nobene druge avstrijske. Ljudi je dosti, vode dosti, in naše reke in potoci so zadosti močni za tvornice. Rud je Slovenija polna, pred seboj ima pa svoje sinje morje. Lega naše dežele je kakor Holandije ali pa Belgije, in narod slovenski je tudi kaj priden, posebno tudi za obrtnost sposoben. Da pa taka obrtnija na Slovenskem ne vlada, kakor v Belgiji ali Holandiji, ima se pripisati žalostnim in nemilim okoliščinam, v kterih je

Besednik.

Govor pervosednika Zupana

v seji kupčijske in obertnijske zbornice
13. septembra 1866.

Predno gremo k svojim opravilom, zahvalim naj se najprej vsem častitim udom te zbornice za veliko zaupanje, ki so ga pokazali s tem, da so me za pervosednika tej zbornici izvolili. Niso mi neznane velike dolžnosti in velike težave, ki sem si jih kot pervosednik naložil.

Dvoje pa me je nagnilo, da sem to častno mesto prevzel. Pervič ker sem terdno prepričan, da me bote gotovo krepko podpirali, in to tolikanj bolj, ker imamo na eni strani podpervosednika, verlega moža, ki se je že pri več družtvih pridnega in previdnega delavca skazal, — na drugi strani pa tajnika, ki je navdušen domoljub in dobro znan po svoji bistri glavi, tako da smemo po pravici pričakovati, da nas bode krepko podpiral; tedaj pa tudi menim, da bomo z združenimi močmi, če ne veliko, — vendar morebiti vsaj nekaj koristnega za našo tako

zelo ubožno deželo doprinesli. To, gospoda moja, bilo je prvo, kar me je nagnilo, da sem to častno mesto prevzel. Smeimo pa tudi po pravici pričakovati, da se je po strašni dogodbi ali katastrofi, ki je Avstrijo zaradi njene nesrečne in nenaravne politike zadela, vladina sistema v vseh glavnih načelih zares in popolnoma premenila; smemo upati, da se bode vendar enkrat v Avstriji svobodna pa narodna politika delati začela in tako s časom materijalno blagostanje zboljšalo. To, gospoda moja, je, da očitno in svobodno rečem, drugo, kar me je nagnilo, da sem to službo prevzel.

Gospoda moja! Po Avstriji vlada splošno ubožstvo; to je gotova resnica, ki se ne da utajiti.

Kupčija, obertnija, rokodelstvo in kmetijstvo — največi in najvažnejši faktorji vsake pravne države, — vse to je opešalo in razpadlo v razvaline. Ker pa ima, gospoda moja, vsaka reč svoj vzrok, prasha se zdaj, odkod to prihaja, da je naša država, ki leži v sredi Evrope in ki je po statističkih dokazih najbogatejša, kar se tiče nje zemljišča in lege, kako je tolika država tako splošno oubožati zamogla? — V Avstriji so se gospodarstvene zadeve preveč po fiškalnih pravilih in nemški poli-

tiki merile, in to, gospoda moja, je bil med drugim tisti červ, ki je materijalno blagostanje Avstrije spodjedal tako dolgo, da je popolnoma razpadlo.

Bilo je 19. februarja l. 1853, ko sta v Berlinu Oton pl. Manteuffel kot pruski, in Karl pl. Bruck (po rodu Prus) kot avstrijski zastopnik prvo nemško kupčijsko pogodbo podpisala. Kako težko da je, v kupčijski pogodbi vse prav zadeti, kazal nam je prav živo rajni „reichsrath“, v kterem so prebrisane glave za, zopet druge pa zoper to pogodbo govorile. Žalostno pa je le to, da so slednjic o tej tako zelo važnej pogodbi določevali taki možje, ki so morebiti vsako drugo reč bolje kakor pa gospodarstvene spreumeli.

Ena pa, gospoda moja, mi pri tem ne gre v glavo, in to je prašanje, kako je bilo mogoče, da so veliki posestniki za kupčijsko pogodbo glasovali. Moj Bog, ali mar gospodje veliki posestniki niso nič pomislili, da more le cveteča domača obertnija kmetijstvo oživiti in mu več ceno pridobiti, ker se pridelki hitro in bolje razprodajo? Da je to res, pričajo nam statistični razkazki tistih dežel, v kterih je obertnija največ stopnjo dosegla, kako visoko ceno namreč da imajo tamkaj zemljišča. Da, cveteča domača

narod slovenski tičal do najnovejših časov. Nadjamo se vendar, da bode naša sedanja vlada pozorna na vse strani, pa bode gotovo če dalje bolj znala ceniti važnost lege naše domovine, ter ji v svojo korist na vsaki način pomagati k boljemu razvoju in blagostanju; saj ona je prežlahten biser za celo avstrijsko cesarstvo. Le s posestvom našega domovja more ono biti mogočno in slavno, kajti le skoz-nj so mu odprta vrata do sinjega morja in ž njim vse blagodati, ki so s tem v zvezi. Slovenske dežele mejé zdaj proti italijanskemu kraljestvu, in naša vlada, ako hoče imeti trden, živ jez proti njemu, mora gledati na vsaki način, da se narod slovenski in ž njim njegovo domovje ojači in ukrepi, to pa inace ni mogoče, nego da se vsi deli splošne naše domovine v eno edino telo zedinijo. Avstrijci! poslušaj svete svojih zvestih podložnikov, okoristi se ž njimi, ker inace bi znal za kako leto na temelju narodnega prava zopet segati po tvojih in naših zemljah primorskih naš sosed v zapadu! Rekoh.

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. (Cesarjevo potovanje. — Zopet Beust. — Poljaci in Madjari. — Sodnje premembe.) Že je „Slovenec“ naznanil, da je svitli naš cesar konec pretečenega tedna svoje dolgo obečano in željno pričakovano potovanje na Marsko, Šlesko, Česko itd. nastopil. Kamorkoli je do zdaj prišel, bil je povsod od zvestih pa po vojski in boleznih poškodovanih in nesrečnih prebivalcev sijajno sprejeman, kakor n. pr. v Bernu, Olomucu, Opavi, Tešinu, kjer je več ali manj stotin ubogim podaril, zaslužnim možem svetinje in rede delil, deputacije sprejemal in na vse strani tolažil z besedo in dejanjem ter zagotavljal vse, kako da ga veseli, da so mu v dnevih hudega obiskanja vsi zvesti ostali. To je pač kaj lepo in tolažljivo za vse in velika velika sreča je res, kedar pride vladar svoje podložne sam obiskat, tolažiti, in kar tukaj največ velja, upanje v boljšo prihodnost buditi! Te dni je prišel v slavno Prago, kjer so se tudi na vso moč sijajne priprave za spodoben sprejem delale. Poklicani so tudi vsi deželni poslanci in odborniki okrajnih zastopništev, da osebno pridejo v Prago in se poklonijo cesarju. Skorej pa bomo kaj več in bolj natanko slišali, kaj se je tam zgodilo, ker pričakujejo se važne reči. Cesar se daje povsod edino le pravici voditi! — Kakor pa to cesarjevo potovanje res človeka veseli in z boljšim upanjem navdaja, tolikanj bolj pa smo žalostni, ker se vedno bolj za gotovo terdi, da bode znani

Beust prihodnji naš minister zunanjih zadev. Mi smo že marsiktero proti njemu rekli, posebno ker ga ne spoznamo za pravega moža (da danes nič v misel ne vzamemo, da je tujec!) in ker si tudi od njegovega delovanja nič dobrega ne obetamo. Razun nepoboljšljivih centralistov, Madjarov in še nekterih družih so gotovo vsi teh misli, da bo Beust spet — velika nesreča za Avstrijo, kajti po njem se bo spet stara nemška politika, če tudi v manjši snovi, delati začela; nemški poklic takraj-litavskih dežel, kteremu so pruske iglenice pri Kraljevem Gradcu srečno konec storile, oživel se bo spet ter začel zmede in homatije delati med našo in prusko vlado, ki očitno dela za narodno edinost. Tako pa si bomo gotovo prej ali slej spet Pruse na glavo nakopali, in gorje nam, če tedaj tudi še na Dunaj privihrajo! Zakaj vendar vlada tega ne sprevidi in po sili v nesrečo sili? Da bi vendar kdaj prepozno ne bilo! — Pa tudi to se nam kaj čudno in nič prida ne zdi, da mislijo nekteri poljski izselniki z knezom Cartoriskijem na čelu iz Pariza v Levov se podati in tamkaj za neko obnovo poljskega kraljestva delati ter tako Ruse dražiti, ki že zdaj, odkar je Goluhovski gališki dež. namestnik, nimajo lepe in dobre besede do Avstrije. Kaj pa bo še le potem!? Če res Beust pride in se spet nemška politika oživi, bodo sicer Madjari in beržkone tudi Poljaci zadovoljni, ali kaj ima država naša sploh od tega pričakovati? Ali se bode potem prej in hitrej vse uravnalo in uterdilo, ko bodo Nemci gledali v Nemečijo, Poljaci v polsko kraljestvo, Madjari pa kako da bi „magyar-ország“ prej več in neodvisen postal? Mi dvomimo zelo nad tem in z nami vred vsi drugi Slovani in Romani, in ne pričakujemo nič prida od take politike. Zatorej vlada bodi previdna, da enkrat spet prepozno ne bo! Še serčnejši pa jo svarimo in opominjamo, naj previdno postopa zdaj, ko slišimo, da Deákova stranka čedalje bolj moč in veljavo zgublja, tako imenovani „tigr“ (levičarji) pa da postajajo vedno močnejši, in da se misli zbor sam razpustiti. Kako bo vlada vendar obravnovala? Prav lahko spet vse zastane. — Še to naj h koncu nekoliko omenim, da misli naš minister pravosodja nekatere spremembe pri pravosodju izdati in jih kar oktrojirati. Sliši se, da bodo marsikaj dobrega in sedanjih potrebam primerne obsegale, kakor n. pr. napravo mirnih sodnikov itd., ali vendar si ne moremo nič dobrega od njih nadjati, ker ne stopijo po ustavni poti v življenje in menda tudi od porot in neodvisnosti sodnikov ni besedice v njih rečene-ga. Ravno to pa ne priporoča nobene na

videz še tako dobre spremembe in jej tudi ne obeta dolzega življenja. Saj se je pa tudi pri nas že dosti oktrojiralo! — Piše se tudi, da bode ogerski zbor na 15. novembra, hervaški pa na 19. sklican. Za gotovo pa še ni nič znanega. Res pravo pa je, da se ustavno življenje s pridom začne, če ne bo jojmene!

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Naši politikarji; — hiša za zanemarjene otroke; — nevarnost.) To je stara in znana resnica, da so naši tukajšni politikarji svoje oči obračali proti večeru v veliko nemško državo. Poslednja nesrečna vojska pa je njih nemško kri vendar malo ohladila. Spoznali so, da je nemška politika za Avstrijo prava nesreča in poguba. Zatorej se zdaj čudno čudijo, da vlada sama ne more znebiti se svoje stare nemške ideje in politike. Ljudem noče dopasti, kar se piše o Beustu, ki bode menda prevzel ministerstvo naših zunanjih zadev. Po tem potu za Avstrijo ne bode miru in pokoja, in naše znotranje zamotane zadeve se ne bojo mogle v potrebni red spraviti, kar bode velika škoda in zguba našim financam, naši svobodi in našem občenemu napredku. Bog nas torej obvaruj tistih ptujcev, ki so na našem ministerskem stolu sedé našo državo in nas vse že tolikrat pahnili v veliko nesrečo in nas postavili v veliko nevarnost! — Kar se je že več kot 20 let motalo, stopilo bode zdaj v življenje. Hiša in šola, za katero je trgovec Kaufmann kaj bogato ustanovo napravil, bode se skoraj odperla, in sicer ne v tistej za to napravo odmenjeni hiši „Sachsezwinger“, in tudi ne za veliko število zanemarnjenih otrok. Sperva se bojo vzeli v to hišo in šolo samo 4 otroci, ki bojo v tako imenovane „Vergavej“ hiši stanovali. Za njih očeta in učitelja je izvoljen sloveči učitelj v Beljace, g. Franc Safron. Le malo zernce se torej dene v zemljo, pa upamo in serčno želimo, da iz njega zraste veliko drevo, pod kterim bo varno stanovala naša zanemarnjena mladina, ktere je kakor listja in trave! — Nekaj časa, posebno kar so planinski in deželni lovci še na nogah stali, bilo je po deželi mirno in varno. Odkar so se pa ta kardela razpustila, godé se spet žalostne reči. Tik mesta Celovca je nekdo mladega črevljarja te dni na velikej cesti ubil in nekega kmeta so za 40 gld. oropali. Kaj bode še le po zimi? Naj bi c. k. oblastnije in tudi občine ali sosesčine to reč dobro prevdarile in vse žile napele, da se takim nevarnim neporednežem krepko na pete stopa!

V Pontablu 22. okt. (Kako je tukaj? Laške veselice.) V saboto 19. oktobra so prišli poslednji žolnirji ali vojak iz Laškega semkaj, za njimi pa, terdo za petami, italijanski v laški Pontabel. Danes se je italijanska finančna straža na meji postavila. Dva stražarja hodita po mostu gori in doli. Ljudem se nič ne brani tje in nazaj hoditi. Za živino in blago pa je že druga. Tako se je oni dan ustavilo 56 konj, ker gonjači niso hotli ali mogli za vsacega po 2 gld. 40 kr. mostnine plačati. Zdaj morajo tu čakati, da pride gospodar sam, ki jih je na Koroškem nakupil. Tudi za železo se mora nekaj plačevati, kar se ve da od začetka na vse strani teži in mudi, tako je vsa kupčija in barantija nekako zastala. 21. oktobra se je glasovalo o prihodnjem vladarju. Vsa vas je bila tedaj praznično napravljena, kacij 150 belo-rudečih banderic je vihralo z oken tistih hiš, kterih gospodariji še imajo kaj okroglega v žepu. Na mostu stojite dve piramidi iz desk, ki ste z laško krono in 6 banderi olupšani, kraj vasi pa tudi dve iz brine urejeni. Vse je veselo in vriska, da jih je taka sreča zadela. Bog ve, ali bo pa tudi stanovitna. Mi njihovi mejni so-

obertnija donaša kmetovalcem čez noč bogastvo v hišo, in knez Jablonovski je že na prvem colnem shodu rekel: „Polovico svojih posestev dam rad ubogajme, če bise mi nahajala pri drugi cveteča obertnija“. — Že poprej sem rekel, kako težavno da je, pri kupčijskih in colnih pogodbah pravo zadeti. Nek veljaven mož, ki je vse težave pri sklepanju kupčijskih pogodb poznal, rekel je, da je dobra kupčijska pogodba razun tega, da je treba pri dogovarjanju posebne spretnosti, pravo mojstersko delo človeškega uma. Gospoda moja, pa saj so tudi veliko mojsterskih del v Avstriji na dan spravili, ali le taci, po kterih je država oubožala! Toda jaz bom molčal, da, molčal bom iz spoštovanja do mertvih o teh mojsterskih delih. Vsakemu avstrijskemu domoljubu stresa se serce, kedar le na ta mojsterska dela pomisli, in jaz naj le še to dostavim: Ako je nesreča res šola za življenje, ljubezen do domovine pa ne prazna sleparija in sanjarija, tedaj pač ne bo lahko kak tujec, najmanj pa še kak Prus, na čelu avstrijske vlade stal. Vladi naši pripada zdaj pred vsem ta dolžnost, da skuša oživiti potlačeno kupčijo, obertnijo, rokodelstvo in kmetijstvo — faktorje, ki so med seboj v harmonični zvezi. Že se je tudi, gospoda moja, očitno pripo-

znalo, da je obertnija naša v primeri s tisto zahodnjih, zlasti porenskih dežel v marsikterih razdelkih deloma še prav slaba in revna; kar je pa, gospoda moja, slabo in ne more še na lastnih nogah stati, to naravno potrebuje primerne podpore. Zato kličem jaz: Dajte avstrijskemu delu na znotraj in na zunanaj pametno in avstrijskim našim razmeram primerno varstvo in podporo! Mi preveč tujega dela plačujemo, domačega pa nimamo! Le s tem če se domače delo dobro in primerno podpira in varuje, more se še večemu ubožtvu v Avstriji v okom priti. Gospoda moja, le pomislite, kam da bi bila naša obertnija že prišla ako bi ne imela že več let toliko in toliko odstotkov nadavka (ažije), ki kakor neneravna colna obrana varuje našo obertnijo! Pomislite, gospoda moja, da se ravno največja obertnija notranje Avstrije, t. j. železarija, še pri 25% nadavka vzderžati in s tujo meriti ne more. Da za božjo voljo, ali nam hočejo mar domače obertnike in rokodelce z domačimi izdelki — zadušiti? Zatorej še enkrat zakličem: Dajte več varstvo in podporo domačemu delu, sicer smo vsi zgubljeni!

(Konec pride.)

sedje jim vse dobro iz serca želimo, pa nevošljivi jim nismo in se tudi ne vdeležujemo zdanjih veselice.

Iz slov. Bistrice 22. oktobra. V moj poslednji dopis vrinili so se nekteri pomotki. Naj jih tukaj popravim. Slovenska Bistrica ima ne 1300, ampak čez 1800, ali prav za prav po poslednjem štenji v celi občini 1940 prebivalcev. „Bratno društvo pod Pohorjem“ že ima 130, ne pa 30 knjig in vedno narašča. Tudi v mestu je farna knjižnica, ktero poskrbljuje zmirom farni g. kaplan. Ustanovil jo je g. Vrečko, in zdaj že šteje neki čez 100 raznih slovenskih knjig. Ima tudi precej udov, bi pa še lahko dosti več koristila, ko bi naša čast. duhovščina jo bolj priporočevala ljudstvu. Društva v mestu ni nobenega, niti nemškega, niti slovenskega. Čitavnice napraviti dozdaj še ni bilo mogoče zaradi prevelikih stroškov; upajmo pa, da se sčasom dopolni tudi ta želja. Naj se le poskuša!

J. Vrečko

Iz Borovnice 19. oktobra. R. (Hudobnež. Kmet išče pomoči, pa je ne najde.) Pred tremi leti je v naši fari nek zanikaren fantalin drugega fanta, ki je ravno les peljal v Borovnico, iz same hudobije s kolcem tako zelo po glavi česnil, da je nesrečnež zdajci zavednost zgubil; na tla se zgrudil. Zdravniška komisija, ki ga je prišla ogledovat, spoznala ga je nevarno ranjenega. Krvava sodba je hudodelnika vsled tega na tri leta v težko ječo obsodila. Mislili smo, da se bo malopridni razposajenec v samotni luknji kaj poboljšal, pa čutili je, da je še bolj popačen iz nje na dom se vrnil. Nek dan preteklega tedna pride kot od peklenščeka samega obseden pred hišo unega pred tremi leti nevarno ranjenega, ki se je pa z božjo pomočjo vendar ozdravil, ter rujove zunaj: Pridita ti in tvoj starček vun, da bota hudiča videla; eden od vaju mora konec vzeti še danes ter hudiča videti. — Gospodartiste hiše ter oca svojega prej poškodovanega fanta pride ves preplašen drugi dan gosp. župnika za svet vprašat, kaj mu je početi. Blagi gospod ga pošljejo s pismeno prošnjo do naše kantonske gosposke. Pa komaj jo kmet pokaže predstojniku, hitro zavpije on: A kaj hudiča, pojte z vašimi sitnostmi! Kmet razlaga svojo in svojega sina nevarnost in prosi, naj blagovoli predstojnik malopridnega razposajenca kaznovati. Na to mu pa ta odgovori: Zvežite in pripeljite mi ga lesem, potem ga bom že kaznoval. Nato kmet potroži, da si ga neupa prijeti, pa tudi noben drug ne; naj torej predstojnik pošlje žandarja ponj, da ga prime in zveže. — „Žandarje imam za se in ne za vas“ (sic!), odreže se zopet predstojnik. Nato je šel kmet potrtega srca domu opravil pa ni nič. Potem sta šla oca in sin do sl. deželne vlade pomoči iskat in prosit; ali bota ondi kaj bolj srečno opravila, bomo kmali zvedeli. — Priprosti kmet je pač pravi revež! Če si dela sam pravico, kaznujejo ga; če pa išče pomoči pri gosposki, ne najde je dostikrat in vendar še ni dolgo, kar smo čitali besede našega svetlega cesarja, ki uradnikom vesele ob spolnovanje njihovih dolžnost priporoča. Pa kaj se menijo nekteri mogočni birokrati in starokopitni uradniki celo za cesarjevo besedo! Bo treba drugači strune napeti. V zdanjih stiskah in potrebah se nam še tacihi predstojnikov manjka! Ta bi bila lepa!

Iz Volč pri Tmini 15. t. m. P. K. (Ogenj. Mila prošnja.) (Konec.) Pri tej strašni nesreči je bilo pa vendar to še velika sreča za nas, da so iz bližnjih krajev naglo prihiteli ljudje nam pomagat in da so gasili na vso moč, kolikor se je dalo. Sosebno so pa vrli Tominci med prvimi bili, ki so nam na pomoč prihiteli; škoda da niso bili seboj tudi vode pripeljali in da nimajo nobene gasilnice! Naša vas ima sicer majhino gasilnico, pa koliko se je ž njo moglo opraviti? Gasili so pa vsi z veliko serčnostjo in

pogumnostjo sosebno pri tacihi hišah, pri kterih je bila največja nevarnost, da bi se bil ogenj še daleč razširjal, in so tako vas še večje nesreče oteli. Vsem tem izrekam v imenu vseh vaščanov srčno hvalo, plačilo jim bo pa Bog podelil. Posebna hvala in slava pa gre med drugimi g. dr. Tušarju, aktuarju v Tmini, ki je bil tako rekoč duša in vodja pri gašenju. Ta blagi gospod si je s svojim velikim trudom in pogumom posebne zasluge pridobil. Videlo se mu je, kako se je iz čiste ljubezni do nesrečnih pogorelcov celo noč potil in trudil ter se vsacega dela poprijel. Preserčno hvalo mu jaz v imenu vseh Volčanov izrekam, najlepša hvala pa mu je gotovo lastna zavest, ki mu v čast dobro spričevanje daje. Ta dobri gospod si pa tudi zdaj prizadeva na vse mogoče načine, da bi se ubogim pogorelcem, kolikor je le mogoče, naglo pa zdatno pomagalo. Naši sosedje nam tudi kolikor jim je le mogoče pomagajo, tako verli Tominci, ki se jim spet posebno zahvaljujem, ali kaj ker je toliko potrebnih! Ko bi bilo pogorelo kacihi 10 hiš, bi se jim že ložej pomagalo, ali za 45 družin, ki so že poprej vedidel vse ubožne bile in zdaj ob vse prišle, je že kaj več treba, če se jim hoče le kolikaj pomagati. — Da bi se jim tedaj še zdatniše pomagalo, obračam se jaz v imenu teh nesrečnežev s ponižno prošnjo do vseh usmiljenih Slovencev in Slovenk in družih blagoslojenih ljudi po vseh krajih cesarstva, kamor koli le „Slovenec“ dohajaja, ter jih srčno in živo prosim: Usmilite se, usmilite ubozih Volčanov, ktere je tako velika nesreča zadela! Takim nesrečnežem, kakor so ti pogorelci, vsak tudi najmanjši dar dobro pride. Obračam se torej do č. gg. čitateljev dražega mi „Slovenca“ ter prelepo prosim, naj v vsakem kraju eden ali drugi Slovencevih naročnikov milodare nabira, ter jih g. Andr. Peterneleu, župniku v Volčeh, blagovoli poslati. S posebnim zaupanjem in preponižno prošnjo se pa še obrnem do preč. slovenske duhovščine, ki ima največ upljiva v tacihi zadevah pri svojih ovčicah, in jo prelepo prosim, naj blagovoli nesrečne Volčane živo priporočati milosti in radodarnosti svojih vernih ovčic. Kdor koli bo to skerb za uboge pogorce prevzel, bode si gotovo plačilo pri Bogu zaslužil, jaz semu pa že naprej v imenu vseh nezrečnežev srčno zahvaljujem. — Najse nas torej usmili Bog in usmiljeni ljudje!

Od sv. Križa v ipavski dolini 17. oktobra. (Kako so se tiroljski lovci pri nas obnašali?) Čitali smo v „Slovenčevem“ 82. listu pritožbo iz „Celja“ zoper nespodobno in sirovo obnašanje vojakov polka „Gerätner in „Sachsen-Wajmar.“ To je res žalostno! Toda ne gre misliti od vseh vojakov tako. Še so med njimi dobri, pošteni in pobožni. Došli so k nam 19. avgusta t. l. junaški zmagovavci pri Kustoci tiroljski lovci 4. batalijona, Lah in Nemci, ter bili razpostavljeni po naši okolici. Že v nedeljo po dohodu v Križ videlo se je lepo število prostakov pri spovedi in pri sv. obhajilu, kakor tudi druge nedelje in praznike, dokler so bili tukaj. V začetku meseca septembra pride tisočnik (major) v Križ, in kmalo izusti željo, naj bi se opravilo duhovno opravilo za na obeh bojiščih padle njih brate.

Obhajale so se tedaj tu 10. sept. mrtvašnice in slovesna črna maša. — Vse nedelje in praznike bili so častniki in prostaki zjutraj in popoldne prav pobožno pri službi božji v lep zgled in osramotenje marsikteremu tukajšnjih zijakov in zijavk. Pa tudi ob delavnikih, kolikor so jim njih opravila pripuščala, hodili so k sv. maši. Tudi njih obnašanje po stanovanjskih in zunaj njih bilo je tiho, mirno, spodobno in uljudno. Zapeli so zvečer pred večernim trobentanjem kako vojaško prav mično pesem v laškem in nemškem jeziku, potem pa se podali tiho k počitku. Od nobenega

ni bilo videti ne slišati kakega pohujšanja. Vse to pa pride dosti od njih tukajšnjega stotnika, ki je bil sicer oster mož, pa pravi oče stotnije svoje, skerben za dušni in telesni blagor svojih mu izročenihi. Zavoljo tega je bilo pa tudi vsakemu pri njih odobu 11. t. m. težko pri srcu in vsak jim je iz srca voščil srečno potovanje po soški dolini v mesto Trento na južnem Tirolskem. Živili lovci tiroljski! Bog z vami!

Kriški.

Št. Rupert na Dolenskem. Δ (Opombica zaradi županovega pisarja. Naša šola. (Konec.) Vsak narod se je izobrazil po šolah. Kjer imajo veliko dobrihi šol, tam je tudi gotovo narodovo stanje dobro. Lep izgled, kako je treba za šole skrbeti, dajejo nam posebno Nemci po nekijh kraljevinah, ker v tem so oni celó Francoze in Angleže prekosili. A vse drugači je v našem cesarstvu. Za pravi poduk se je do zdaj le malo skrbelo, ker še ministrstva prosvete nimamo! Še slabše pa je po posameznih deželah to stanje in med drugimi tudi v slovenskih pokrajinah. Nemški živeli se je bil v naše šole preveč vsilil, ktere ga pa smo Slovenci vendar že močno izpodrinili. Kako krepke korenike pa je bil med nami zasadil, videlo se je pred nekoliko meseci, ko je hotela naša slavna konzistorija na vsak način iz korenin starega debela nove mladike v življenje spraviti. Ali ni se dalo, priletela je barka na ostre skale in vsa se je bila razletela, kajti mornar je bil zgrešil pravo pot!

Kar zadeva našo ljudsko šolo, je ona le nekeke srednje vrste, to je v njej se ne pomenčuje, pa tudi veliko ne nauči; kajti o kakem poduku v kmetijstvu ni sledi, kar se močno pogreša posebno pri nas v Šent-Rupertu, kjer bi se lahko zboljšala kmetija za desetkrat, ker kmet ima pri nas travnike, polje, vinograde, loge, tedaj vse dele kmetijstva. Sreča kmetova naj se išče le v umnem gospodarstvu, kajti to je podlaga vsemu blažnemu razvitku države naše. Tedaj bi pa morala tudi država gledati na take šole, a ne pustiti kmeta v nevednosti tičati. V naši fari obiskuje šolo veliko otrok, tako da je grozno težko enemu samemu učitelju podučevati; čeravno je priden delavec, treba mu je vendar še enega pomočnika, kakor je bilo nekoliko časa tekočega leta, ali vojaščina nam je vzela moža pomočnika. Naj se zdaj poskrbi drug, ki naj bi zraven pisanja in branja tudi nekaj v kmetijstvu podučeval. Druga želja je pa ta, naj bi se šola večkrat obiskovala in pregledovala po gospodih duhovnikih, da se bo videlo, kako se podučuje in v kakem stanu je šola, ker le po takej poti se je nadjati kake koristi od nje; ako pa ostane vse pri starem, ni treba misliti o kakem napredku. Bog daj, da ne bi bile te vrstice samo „moj pium desiderium“ (blaga želja), ampak da bi se v resnici kaj na boljše pot obrnilo! —

Ptuje dežele.

Angleška. Ni ga dne, da bi se od tod kaj novega ne poročalo, kako si namreč Angleži na vso moč prizadevajo, da bi se volilni red predrugačil in bi tudi niže ljudstvo s plemenitaji in drugimi vred enake pravice zadobilo. John Bright je duša vsega, odkar je slavni Cobden umerl, njegovo ime in slava razlega se po vseh krajih. Ljudstvo se tudi zbira vedno bolj v javnih shodih, tako da jih je pri nekterih po več tisoč skupaj. Da se povsod živo govori, si lahko mislimo. John Bright je oni dan na takem shodu v mestu Glasgow-u, kjer je bilo 150.000 ljudi zbranihi, te le besede rekel: „Ako v prihodnjost pogledam vidim zarjo lepših dni vzhajati za to našo, deželo in ljudstvo, ki ga tako goreče ljubim.“

V neki zaupnici na Brighta se bere to le: „S strahom gledamo v brezno, ki se pred našimi očmi odpira, to je uboštvo ljudstva, to veliko in splošno posvetno rano, v sredi bogastva, — uboštvo pravim, ki stare in obnemogle stiska, mladenčje naše pa na pot pregrehe vabi in spravlja. Mi protestujemo očitno zoper tiste, ki pravijo, da pri vladanju za naše ljudstvo skerbé, v resnici pa nič zanj ne storé, da bi se kaj izobrazilo in ne zastajalo za drugimi narodi itd. — Kaj da vlada početi misli, to pa se ne ve dobro. Nekaj malega je sicer že obljubila prenesti, ali s tem bo težko ljudstvo zadovoljno, ker hoče za vse enake pravice imeti. — Te borbe in prizadeve so tudi za nas važne. Naj bi se iz njih kaj naučili!

Italija. Te dni je bilo na Beneškem z velikimi svečanostmi glasovanje o prihodnjem vladarju. Veselje je bilo povsod neizmerno. Velika večina prebivalcev je glasovala za Viktorja Emanuela, ki se pa misli vladarstvu odpovedati, da ga prevzame njegov sin kraljevič Humbert. — Persano še ni obsojen, pa obetajo se mu sploh le — vislice.

Rim. Piše se, da papež spet nekaj dni sem boleha, in da se neki res katoliške vlade dogovarjajo, kako bi se mu posvetno posestvo ohranilo. Še predno francoski vojaki Rim zapusté, poskerbela bi se za to, da ne nastanejo nikakoršne homatije in se mu ohrani to, kar je. — Kmalu se mora res kaj zgoditi, kajti v pogodbi določeni rok bo kmalo pri kraju in Napoleon se je tudi že iz toplic vernil.

Turčija. Turška vlada se zdaj namah, kakor drugič pri enacih nesrečah, dobro in lepo dela ter obeta na vse strani prenaradbe in boljšo bodočnost, da bi le spet njeni podložni mirni bili in se skubsti dajali kakor poprej. Tako je neki podelila Černogorcem okrajino, ki se imenuje „Novo selo“, ter jim tudi obljubila, da ne bo terdnjav ob črnogorski meji delala. Vendar pa mislimo, da se črnogorski sokoli ne bodo dali preslepiti in prepričati, da se je Turk res kaj poboljšal. On ostane, kar je bil, če še toliko reform obeta in napove! Ravno tako se tudi vse mogoče reči hrabrim Kandijotom obetajo. Le-ti so bili dozdej v ljub nasprotnim naznanilom srečni in so Turke večkrat dobro namlatili, in kar je najveselejši, je to, da Turčinu več ne verjamejo in se nočejo z njim pogajati, ker ga predbro poznajo, da mu za vse še takoterne obljube nič mar ni. Ali pri vsem tem se bodo še javeljne osvobodili in z drugimi Gerki zedinili, razun če zdatno pomoč dobé in jim gerški kralj, ki neki ves gori za svobodo in je to tudi francoskemu zastopniku de Monstier-u očitno rekel, krepko na strani stoji. Tudi minister Bulgaris je rekel, da bode Gerška še le tedaj srečna, če se vsi Gerki zedinijo, — in če se je to Italijanom, Romanom itd. dopustilo, zakaj bi se Gerkom ne?

Mehiko. Cesar Maks neki še noče v Evropo nazaj. Napoleon ga je zapustil, mehikanski republikanci mu čedalje bolj pritiskajo, pa tudi Johnson bo beržkone kmalo tje udaril, da se domačim zadregam enmalo odtegne. V tacih okoliščinah bo javeljne Maks kaj opravil, čeravno je viteštvo njegovo res občudovanja vredno!

Razne novice.

Iz Ljubljane: Južni Sokol je napravil 18. t. m. svojemu ljubljensmu načelniku, mestnemu županu g. Dr. Etbinu Costi za njegov imendan prav lepo serenado.

Tretjo svojo obletnico praznoval je Sokol 21. t. m. zvečer z besedo, ktera je prav izvrstna bila. Kakor so znane in priljubljene Silvestrice Sokolove, ravno tako se je ta prosto osnovana beseda jako dopadla. Vilharjeva šaloigra „Slep ni lep“, skozi in skozi prav dobro igrana in s kupleti in ribniškimi pravljicami pomnožena zbudila je mnogo smeha. Za pevski del gre hvala g. Valentu, ki je prav krepko vodil pevski zbor. V g. Heidrichu smo spoznali ne samo nadepolnega skladatelja, temuč tudi umnega pevcu. Sploh se je vršila cela beseda, ktera je bila prav obilo obiskana, prav izvrstno. Koj v začetku pa je pozdravil g. načelnik goste s prijazno besedo ter jih vabil tudi k navadnim tedenskim shodom Sokola, kteri se začnejo 28. t. m. pri Virantu. Pri tej besedi se je sklenilo tudi, da se napravi v nedeljo 28. beseda s prosto vstopnino, ktere dohodek naj bode za nakupovanje blaga, iz kterega bodo izdelovale naše domoljubne gospe in gospodičine obleko za uboge šolarje. Prijazno so to obljubile in zagotovile vse nazoče gospé in gospodičine. Dolgo potem, ko je bil že program izvršen, smo še ostali v veselem kramljanju skupaj.

Do 24. t. m. je zbolelo v ljubljanskem mestu 184 oseb, ozdravelo 86, umrlo 88, bolnih je bilo ta dan še 10. Sploh ta bolezen ponehuje in se ne prikazuje več tako hudo. Bog daj, da bi kmalu popolnoma ugasičila.

Kakor piše „Laib. Ztg.“, misli več trgovcev iz Dunaja prevzeti tukajšnjo fabriko za sladkor. To bi bilo kaj dobro in bi mnogo revnih dobilo vsaj dela, kterega manjka na vse strani.

(Kraljeviči — nasledniki na Francoskem.) Dve sto let je že preteklo, kar ni več najstarejši sin nasledoval očeta na francoskem prestolu. Tako je imel Ludvik XIII. dva sina (dvojčiča). Sploh menijo, da dozdevno starši ni nikdar vladal. Ludvik XIV. je imel 4 sinove, od kterih tudi najstarejši ni kralj postal. Ravno tako tudi najstarejši sin Ludvika XV. ni nikdar kraljeval. Ludvik XVI. je imel tudi le 2 sina, izmed kterih je starši (kraljevič-naslednik = dofen) v ječi umrl. Napoleon I. je imel samo enega sina, ki pa ni nikdar vladal. Ludvik XVIII. ni imel nič otrok. Karol X. je imel 2 sina, izmed kterih spet prvorojeni (vojvoda angulemski) ni kraljeval. Ludvik Filip je imel 6 sinov, od kterih je spet prvorojeni prej umrl, predno je na prestol se vsedel. Napoleon III. ima le edinorojenega sina. Bog ve, ali bo ta kdaj vladal?

Skorej od vseh krajev sveta, tako piše „G. List“, dohajajo nam žalostna sporočila o slabi letini. Na Angleškem je segnjilo na polju zarad dolzega deževanja veliko veliko žita, a kar ga ni segnjilo, pa ni dosti vredno. Ravno tako je na Francoskem žito slabo obrodivo, ker so tudi velike povodnji mnogo škode napravile. Tudi v Ameriki ni bila dobra letina. — Na Hervaškem bo tudi terda za živež, in le lepi jeseni se imamo zahvaliti, da je turšica dobro dozorela. Na Ogerskem niso v nekterih krajih nič reži pridelali. Na južnem Ruskem so menda pridelali še precej. Izvaža se od ontod žito zlasti na Francosko. Na Nemškem je bila tudi le srednja letina.

V „Celovčanki“ se naznanja, da bode neka kmetija, ki je na 2000 gld. cenjena, zarad dolžnih 9 gld. 14 kr. na dražbi prodana.

Blizo Admonta na zgornjem Štajerskem je bil oni dan nek lovec škopca (past) za volkove nastavil, pa vjel človeka, ki se je po gozdih klatil in drugim škodo pri lovu delal. Tiček je običal, strašno na pomoč tulil in še le čez nekaj časa ljudi priklical, da so nesrečneža rešili strašnega že-

leza, — noge pa vendar ne bo nikdar zdrave imele, ker se muje vsa končala. — To je tudi velika kazen!

Kakor pri nas in na Laškem, bila je tudi na Parskem sodnijska obravnava, pa le z vrednikom časnika „Volksbothe“, ki je grajal parske vojskovodje, zlasti pa načelnika generalnega štaba, van der Tana, zvavši ga slabega vodja itd. Porotna sodba pa je vrednika nedolžnega spoznala. — Parci so res tudi kaj čudne in našim podobne poveljnice imeli!

Škof Strossmayer, dika in ljubimec jugoslovanskega naroda, daroval je o času Zrinjeve slovesnosti 50.000 gld. za napravo jugoslovanskega vseučilišča v Zagrebu. Slava, trikrat slava največjemu mecenu!

Za Francosko se bode letos moralo 10 milijonov hektolitrov žita kupiti. Sliši se, da se ga bo nakupilo nekaj na Ogerskem, nekaj pa v Odesi.

Po splošnih naznanilih je do zdaj v Avstriji zbolelo za kolero 200.000 ljudi, umrlo pa blizo 100.000. — Poroča se tudi, da je zadnje dni po več krajih že zelo odjenjala ali pa celo popolnoma nehala. Bog daj!

Piše se, da je slavní podadmiral Tegethof po bitvi pri Visu posebno spomennico izdelal, v kterej je za bojno brodovje 12 milijonov zahteval, da bi se v dobrem stanu ohranilo. To pa nekterim možem na ces. dvoru ni bilo po volji in ovajali so ga, češ, da je preveč svojeglaven itd. Prošnja mu je bila tudi tako rešena, da je za dobro spoznal prositi, naj ga iz službe izpusté, kar se je tudi res koj zgodilo. — Ravno tako je tudi kaj čudno, da Tegethof ni križa Marije Terezije prejel, ako ravno se je izkazal takega junaka, da ga občuduje vesojni svet.

V Kolinu na Českem je bila te dni nevadna poroka. Ženin je star 30, nevesta pa nič več ko 80 let!

Kolinsko okrajno zastopništvo je dobilo od českega deželnege odbora nemšk dopis. Le-ta mora urno spet nazaj v Prago, od koder je prišel, z uljudno pa resno prošnjo, naj deželni odbor zanaprej omenjenemu zastopništvu le česke dopise pošilja, zato ker v tem okraju le Čehi bivajo. — To je lepo! Da bi se pač povsod tako verlo obnašati hotli!

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Waleher Andr. je dobil faro Prevare (Projern), č. g. duh. svetovalec in fajm. Pucher Ferd. pa faro St. Štefan na Krapfeldu.

Poziv.

V listu „Slovenčevem“ je razglasil nek dopisnik, da nekteri udje iz Skalske dekanije po pomoti niso tiskani v družbinem Koledarčku. Ker vendar odboru razun treh tiskanih ni znan noben drug ud iz te dekanije, naj torej g. dopisnik naznani, kteri so ti udje in po kteri pomoti niso bili tiskani.

Družbin odbor.

Odperta listnica.

„Sloveniji“ v Gradcu: Vse bukve za č. družnike v Gradcu so se poslale g. prof. dr. J. Muršiču, tam se torej oglasite.

Dunajska borsa 26. oktobra 1866.

5% metalike	60.75
5% nacional	67.5
1860 derž. posoj	79.50
Bankine akcije	709.—
Kreditne	149.90
London	128.20
Novi zlati	6.09
Srebro	127.—